

ใบความรู้ที่ ๕ เรื่อง การเขียนคำแนะนำและคำอธิบายแสดงขั้นตอน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง ราชธานีราช ตอน กำเนิดมะกะโท

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง การเขียนคำแนะนำและคำอธิบายแสดงขั้นตอน

รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย รหัส ท๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

การเขียนอธิบาย

การเขียนอธิบาย เป็นการเขียนเพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ อย่างละเอียดและถูกต้อง ด้วยกลวิธีที่หลากหลายและเหมาะสมกับเนื้อหา

๑. ความหมายของคำว่า “อธิบาย”

คำว่า “อธิบาย” พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (๒๕๔๖ : ๑๓๒๔) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ก. ไขความ , ขยายความ , ชี้แจง

ฉะนั้น จึงพอสรุปได้ว่าการเขียนอธิบาย คือ การเขียนไขความ การเขียนขยายความ หรือการเขียนชี้แจงนั่นเอง ซึ่งเป็นการเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่งอย่างถูกต้องชัดเจน โดยมุ่งที่จะบอกว่า สิ่งนั้น ๆ มีลักษณะมีสภาพหรือข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร ซึ่งผู้เขียนให้รายละเอียด เหตุผล ที่ชัดเจนน่าเชื่อถือ

๒. วัตถุประสงค์ของการเขียนอธิบาย

เพื่อให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องที่อธิบายอย่างละเอียด ชัดเจน ถูกต้อง ตรงตามที่คุณเขียนอธิบายต้องการ

๓. ความสำคัญของการเขียนอธิบาย

๑. ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้และเข้าใจความหมายของคำได้อย่างถูกต้อง
๒. ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ชัดเจน และกว้างขวางมากขึ้น
๓. ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระสำคัญอันเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง
๔. ช่วยให้ผู้อ่านเกิดองค์ความรู้ใหม่และมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน

๔. หลักการเขียนอธิบาย

การเขียนอธิบายที่ดีควรมีหลักการเขียน ดังนี้

๔.๑) กำหนดวัตถุประสงค์ในการเขียนให้ชัดเจนว่า ต้องการเขียนอธิบายเรื่องอะไร และมีวัตถุประสงค์ในการเขียนอย่างไร เพื่อจะได้เลือกวิธีเขียนอธิบายได้อย่างเหมาะสม

๔.๒) เตรียมเนื้อเรื่องหรือข้อมูล โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือหรือสื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือ คู่มือ ตำรา นิตยสาร วารสาร วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

๔.๓) กำหนดโครงเรื่องที่จะเขียน เพื่อเรียบเรียงความคิดและข้อมูลให้มีความต่อเนื่องและน่าสนใจ

๔.๔) เลือกวิธีการอธิบายให้เหมาะสมสอดคล้องกับเรื่อง ในบางครั้งอาจจะต้องใช้วิธีอธิบาย

มากกว่า ๑ วิธีในการเขียนอธิบายก็ได้

๔.๕) ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ รัดกุม และตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้อย่างชัดเจน

๕. ลักษณะของการเขียนอธิบาย

การเขียนอธิบายที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันนั้นมีหลายลักษณะ มีทั้งเขียนอธิบายในเอกสาร ตำรา ตลอดจนในเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ต ซึ่งลักษณะของการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ มีวิธีการเขียนโดยสรุปดังนี้

๕.๑ การเขียนอธิบายโดยการนิยาม

การเขียนอธิบายโดยการนิยาม หรือให้คำจำกัดความเป็นการอธิบายความหมายของคำ สำนวนต่าง ๆ ให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ถูกต้อง เช่น

ตัวอย่าง การอธิบายความหมายคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒

ชีปะขาว (น.) ชื่อแมลงที่เป็นผีเสื้อของหนอนกอข้าว

ถึก (ว.) เปื่อย, หนุ่ม (ใช้แก่ควายตัวผู้) เช่น ควายถึก

๕.๒ การเขียนอธิบายโดยยกตัวอย่าง

การเขียนอธิบายโดยยกตัวอย่างเป็นการเขียนอธิบายเรื่องราวต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องโบราณหรือเรื่องที่คน ในสมัยปัจจุบันอาจจะไม่เคยรู้จัก หรืออาจเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นนามธรรม เข้าใจยาก จึงเขียนอธิบายโดยยกตัวอย่างด้วยรูปภาพ หรือยกตัวอย่างประโยคเหตุการณ์เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายและเร็วขึ้น

ตัวอย่าง

ผักสดที่คุณแม่บ้านจะเลือกมาทำสลัดนั้น หาได้ไม่ยากเลยทั้งจากตลาดสดใกล้บ้านหรือแม้กระทั่งในซูเปอร์มาร์เก็ตก็มีผักมากมายให้คุณแม่บ้านได้เลือกสรรตามชอบใจ ไม่ว่าจะเป็นผักไทย ๆ อย่างแตงกวา มะเขือเทศ หอมหัวใหญ่ กะหล่ำปลี และผักกาดหอม หรือผักของฝรั่ง อย่างแครรอต แชลารี ผักกาดแก้ว กะหล่ำปลีสีม่วง แรดิช และบัตร์ท เป็นต้น

๕.๓ การอธิบายตามลำดับขั้นตอน

การอธิบายตามลำดับขั้นตอน คือ การเขียนอธิบายที่แสดงขั้นตอนไปตามลำดับการเขียนอธิบายวิธีนี้มักใช้กับการอธิบายกระบวนการ กิจกรรม หรือการเปลี่ยนแปลงที่มีขั้นตอน เช่น วิธีทำอาหาร การทดลองทางวิทยาศาสตร์ การออกกำลังกาย และการเจริญเติบโตของพืช เป็นต้น

ตัวอย่าง

ไข่ตุนวุ้นเส้น ตันทุนตำทำกินแก๊จน สูตรในการทำ “ไข่ตุน” ที่เจ๊กจุ่นขายในราคาโถละ ๓๐ บาท จะใช้ไข่ไก่ ๒ ฟอง หมูสับ ๕๐ กรัม วุ้นเส้น เห็นทอดหั่น กระเทียมเจียว ผักชี พริกชี้ฟ้าสุก (แดง) เขามีเทคนิคในการทำหรือปรุง โดยเอาไข่ไก่ตีเข้ากับน้ำซุบ (น้ำต้มกระดูกหมูหรือกระดูกไก่ก็ได้) โดยใช้สูตรน้ำซุบครึ่งแก้ว ต่อไข่ไก่ ๒ ฟอง (มากไปไข่ตุนเหลว น้อยไปไข่ตุนแข็งกระด้างไม่ดี) ตีจนเข้ากัน จากนั้นก็ใส่ซอส ซีอิ๊วขาว พริกไทย (ไม่ใส่น้ำปลาจะทำให้เกิดกลิ่นคาว) เมื่อเครื่องปรุงไข่ตุนเสร็จแล้วเอาวุ้นเส้นใส่เข้าไปคนให้เข้ากัน แล้วเอาเห็ดหอม พริกชี้ฟ้า ใส่เข้าไปคล้ายๆ กับโรยหน้าแล้วนำไปนึ่งในซึ้งนานประมาณ ๒๐ นาที ไข่ตุนก็จะสุกพอดี

รับประทานพวยกออกมาจากซึ่งแล้วโรยด้วยผักชี ตักกินร้อน ๆ อร่อยเป็นอาหารเสริมสุขภาพ ตามคำขวัญที่ว่า
บริโภคไข่ไก่ พลานามัยสมบูรณ์ (ข้อสำคัญอย่าใส่ผงชูรส)

ที่มา : ปัญญา เจริญวงศ์. “ทำได้ไม่จน.” ไทยรัฐ, ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖, หน้า ๗

๕.๔ การอธิบายด้วยการเปรียบเทียบ

การอธิบายด้วยการเปรียบเทียบ คือ การเขียนอธิบายที่ชี้ให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่าง
ของสิ่งที่ผู้เขียนนำมาเปรียบเทียบกัน เช่น

ตัวอย่าง

การจะดูแลต้นส้มที่รักสักต้นให้ผลิดอกออกผลได้ตั้งใจไม่ต่างอะไรกับการอุ้มชูดูแลเด็กอ่อน
ใช้เพียงเพราะต้นส้มใช้เวลาตั้งท้อง นับแต่วันที่ผลิดอกจนถึงวันที่เก็บผลได้กินเวลาราวเก้าเดือนเหมือนกับคน
แต่ส้มยังมีความละเอียดอ่อนกับน้ำ ดิน อากาศ รวมไปถึงแมลงจึงต้องทะนุถนอมดุจเดียวกับทารก

(ที่มา :ธีรภาพ โลหิตกุล)

๕.๕ การอธิบายด้วยการแสดงเหตุและผล

การอธิบายด้วยการแสดงเหตุและผลคือ การเขียนอธิบายที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ว่า สาเหตุ
นั้น ๆ จะก่อให้เกิดผลอะไรตามมา หรือผลลัพธ์นั้น ๆ เกิดจากสาเหตุอะไร เช่น

ตัวอย่าง

ความเครียดในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นเครียดเรื่องงาน เรื่องเงิน หรือเรื่องส่วนตัวและการ
รับประทานอาหารไม่ตรงเวลา อีกทั้งยังรับประทานอาหารที่มีรสเปรี้ยวจัด และเผ็ดจัด ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิด
โรคกระเพาะอาหารได้ อาการเบื้องต้น คือ ปวดท้องทั้งก่อนและหลังรับประทานอาหาร บางรายก็คลื่นไส้และ
อาเจียน หากไม่ได้รับการรักษาที่ถูกต้องอาจทำให้ปวดท้องขั้นรุนแรงจนถึงกระเพาะอาหารทะลุได้

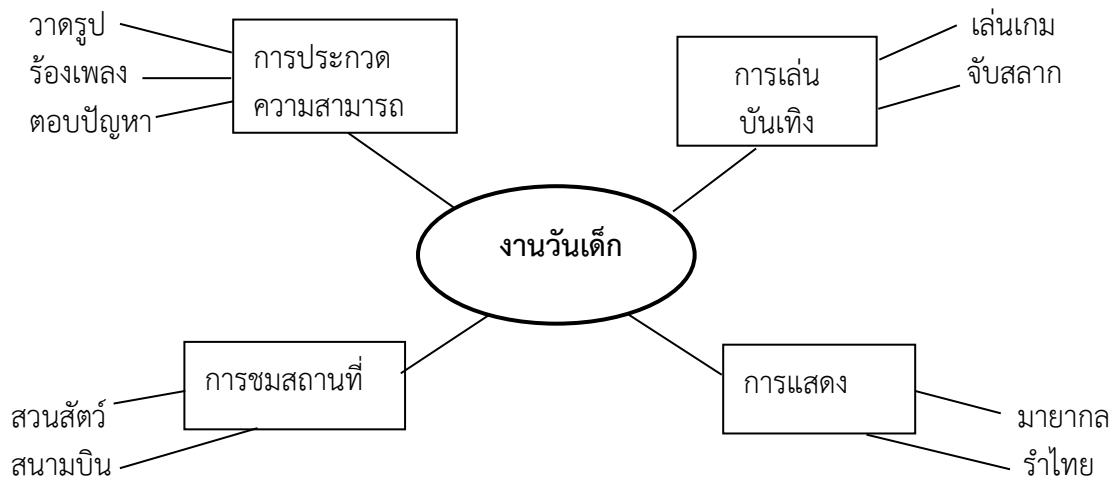
๖. การเขียนอธิบายโดยการขยายความ

การเขียนอธิบายโดยการขยายความ เป็นการเขียนอธิบายความหมายของคำโดยขยายความ และเสนอ
รายละเอียดจากการศึกษาค้นคว้าส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำ แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวอันเป็นองค์ความรู้
ที่กว้างขวางและครบสมบูรณ์ จนสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ ดังจะเห็นได้จากการเขียนอธิบายในสารานุกรมต่าง ๆ
เช่น สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคใต้ สารานุกรมสำหรับเยาวชน และสารานุกรม
แนะนำหนังสือดี ๑๐๐ เล่ม เป็นต้น

๗. การเขียนอธิบายเปรียบเทียบ

การเขียนอธิบายเปรียบเทียบเป็นการเขียนเพื่ออธิบายเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้นโดยการ
เปรียบเทียบสิ่งของสองสิ่ง เหตุการณ์หรือความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ต่างยุคสมัยกันเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความ
เหมือนความแตกต่างและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ตัวอย่าง แผนภาพการเขียนอธิบายโครงเรื่อง งานวันเด็ก

เรื่อง งานวันเด็ก

งานวันเด็กของอำเภอปีนี้ จัดที่สวนสัตว์ และสนามบิน ในงานจัดให้มีการประกวดความสามารถ ได้แก่ การวาดรูประบายสี การร้องเพลง และการตอบปัญหา มีบริเวณที่จัดให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองพาบุตรหลานมาเล่นบันเทิง ได้แก่การเล่นเกมและจับสลากของเล่น นอกจากนี้แล้วยังจัดเวทีการแสดงเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการแสดงของนักเรียน โดยให้แสดงมายากลและรำไทย

ตัวอย่างแผนภาพโครงเรื่อง การทำน้ำพริกกะปิ

วิธีการทำน้ำพริกกะปิ

๑. โขลกพริกกับกระเทียม ตำให้เข้ากัน

๒. ใส่กุ้งแห้ง กะปิ น้ำตาลปี๊บ มะเขือพวง ตำเบา ๆ พอให้มะเขือแตก

๓. ปรงด้วยน้ำปลา น้ำมะนาว คนให้เข้ากัน ตักใส่ถ้วย

วิธีทำน้ำพริกกะปิ

น้ำพริกกะปิของแต่ละบ้านมีผสมหลักเหมือนกัน แต่วิธีทำและการปรุงรสจะแตกต่างกันไปตามบ้านตามแต่ละพื้นที่ มีวิธีการทำดังนี้

๑. โขลกพริกขี้หนูกับกระเทียมให้ละเอียด ระหว่างตำให้ใช้มือป้อนที่ปากครกเพื่อป้องกันไม่ให้พริกกับกระเทียมกระเด็นออกมา

๒. ใส่กุ้งแห้งป่น กะปิ กับน้ำตาลปี๊บลงไป ใช้สากขยี้ คลุกเคล้าให้เข้ากัน แล้วใส่มะเขือพวงลงไป ใช้สากบดให้พอแตก

๓. ปรุงรสด้วยน้ำปลา น้ำมะนาว และคนให้เข้ากัน แล้วตักใส่ถ้วย แค่นี้ก็ได้ น้ำพริกกะปิรสเด็ดแล้ว

วิภา ตันตุลพงษ์. ๒๕๕๔. แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.